

ХОЛДИНГОВІ КОМПАНІЇ В УКРАЇНІ

Гордійчук Дарина Русланівна,

Студентка юридичного відділення

Галицького коледжу

імені В'ячеслава Чорновола

Самойлова Ілона Анатоліївна,

викладач юридичних дисциплін

Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

hordiychukdaryna@gmail.com

isamoylova@ukr.net

Вступ. У статті проведено дослідження функціонування холдингових компаній в Україні. Визначено, що як у законодавстві, так і в наукових дослідженнях немає чіткого визначення дефініції холдингової компанії. Проаналізовано особливості правового регулювання холдингових компаній, а також їх утворення, діяльності та ліквідації.

Актуальність теми. В умовах структурної перебудови української економіки з'являються нові учасники управлінських відносин. Серед них є об'єднання компаній із відносинами контролю та підпорядкування всередині об'єднання. Такі об'єднання виникають у результаті концентрації часток (часток у статутному капіталі) інших таких суб'єктів в одному суб'єкті господарювання і на практиці називаються об'єднаннями холдингового типу, холдинговими групами або холдинговими компаніями.

Перевагою холдингових об'єднань є централізація фінансово-економічного управління технологічно пов'язаними компаніями, зниження інвестиційних ризиків та ризиків невиконання цими компаніями взаємних зобов'язань, економія трансакційних витрат, збільшення можливостей фінансового та податкового маневрування тощо. Ці учасники господарського обігу поширені в таких галузях економіки, як агропромисловий комплекс, металургія, фармація, нафта і газ, телекомунікації, електроенергетика, роздрібна торгівля, будівництво та інші.

Разом з тим, діяльність холдингових груп чи холдингових компаній нині супроводжується низкою проблем, деякі з яких є результатом недостатньої визначеності правового статусу таких суб'єктів як індивідуальних учасників господарських відносин. Серед цих проблем особливо гостро стоїть існування реальних об'єднань холдингового типу та неможливість їх реєстрації як таких суб'єктів, що призводить до порушення прав дочірніх компаній та їх контрагентів.

Деякі положення про об'єднання господарських товариств, які також стосуються правового статусу холдингових компаній, закріплені в Господарському кодексі України, законах України «Про холдингові компанії в Україні», «Про акціонерні товариства» та окремих статутах. Однак на рівні законодавства не врегульовано низку питань щодо створення (набуття статусу) часток власності, правового режиму їх майна, управління участю, економічної та юридичної відповідальності їх учасників та інших осіб. вирішено.

Окремі питання правового статусу холдингів розглядалися у роботах І.В. Бейцун, А.Р. Горбунова, С.М. Грудницької, Д.В. Задихайла, Т. Келлера, А.І. Кушнір, В.В. Лаптева, І.В. Лаптева, К.Я. Портной, І.С. Шиткіної, Г.В. Уманців та ін. Окремі проблеми організації та діяльності холдингових компаній висвітлює І.В. Лукач. Однак при вивченні діяльності холдингових компаній виникають питання щодо їх правового статусу, які потребують подальшого теоретичного опрацювання.

Мета дослідження. На основі чинного законодавства та практика його застосування, наукової літератури, підготувати дослідження правового статусу холдингової компанії, їх способи утворення, діяльність та процедуру ліквідації.

Поставлена мета зумовила вирішення наступних завдань:

- з'ясувати поняття холдингу та холдингових компаній;
- розглянути правове регулювання холдингових компаній;
- розкрити діяльність холдингових компаній;
- дослідити проблемні питання правового статусу холдингових компаній;
- висвітлити особливості ліквідаційної процедури холдингових компаній.

Використання загальнонаукових методів дослідження та роз'яснення отриманих результатів. У роботі наведено основні положення та результати, отримані в процесі наукового дослідження з використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичного, логіко-семантичного, системно-структурного та історичного. Діалектичний метод пізнання дозволив провести дослідження системи правового регулювання холдингових компаній в Україні. За допомогою логіко-семантичного методу було поглиблено вивчено особливості ліквідаційної процедури холдингових компаній. Застосування системно-структурного методу надало можливість дослідити поняття холдингових компаній.

Виклад основного тексту. Терміни «холдинг», «холдингова компанія» в Україні на законодавчому рівні з'явилися в 1991 р. Першим нормативним актом, який регулював порядок створення та діяльності холдингових компаній, став Указ Президента України від 11 травня 1994 р. «Про холдингові компанії, які створюються в процесі корпоратизації й приватизації» (втрата чинності: 2007 рік). Відповідно до цього нормативно-правового акта холдинговою компанією вважається суб'єкт господарювання, який володіє контрольним пакетом акцій іншого або кількох суб'єктів господарювання. Поняття холдингової компанії поширювалося лише на компанії, які були створені в

процесі приватизації та корпоратизації компаній, що в інших випадках виключало можливість створення холдингової компанії [1]. 18 листопада 1997 року до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»(втрата чинності: 2013 рік) було внесено зміни, які конкретно визначають положення про «холдингові компанії», які визначаються як «юридичні особи, що належать або контролюються іншими юридичними особами, такими як, наприклад пов'язані сторони...»[2]. На думку Кібенка О. Р., Господарський кодекс закріпив основний принцип діяльності холдингових компаній, який полягає у створенні між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами контрольно-підпорядкованих відносин [3, с. 236]. Відповідно до ст. 1 Закону України « Про холдингові компанії в Україні» холдингова компанія - акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств[4].

Для визнання господарської організації холдинговою компанією першочерговою наявністю є наявність володіння корпоративними акціями (частками), а не її організаційно-правовою формою. З огляду на це, холдингова компанія визначається як господарська організація незалежно від організаційно-правової форми господарювання, якщо вона володіє, користується та розпоряджається частками бізнесу принаймні двох товариств.

Необхідно передбачити обов'язок господарських організацій, які володіють пакетами акцій двох і більше комерційних товариств, подати документи для державної реєстрації як холдингової компанії протягом місяця з дня придбання цих акцій. Також необхідно створити державний реєстр холдингових компаній України. Моментом створення холдингової компанії вважається момент державної реєстрації холдингової компанії в такому державному реєстрі.

Способами створення холдингової компанії є створення або злиття. Об'єднання компаній у групу з контрольно-підпорядкованими відносинами шляхом укладення організаційно-господарського договору (договірного

холдингу) є лише холдинговими компаніями фактично, оскільки в даному випадку керуючі та залежні товариства не відповідають законодавчим визначенням холдингової компанії та її законодавству. сутність. підприємство.

Момент припинення діяльності холдингової компанії повинен збігатися з моментом виключення холдингової компанії з Державного реєстру холдингових компаній України. Слід зазначити, що припинення діяльності холдингової компанії не призводить до ліквідації компанії і може супроводжуватися утворенням колишніх учасників холдингової компанії іншого об'єднання компаній.

Висновки. Дослідження законодавчого регулювання правового статусу холдингових компаній та порядку їх створення та ліквідації дозволяє зробити певні висновки. На законодавчому та науковому рівні не існує єдиного підходу до розуміння природи холдингової компанії. Передбачається, що сутністю холдингової компанії є залежність однієї дочірньої компанії від іншої (принципала), яка забезпечена контрольно-управлінськими функціями, що пов'язано або з її участю в статутному капіталі дочірнього підприємства, або з особливими договірними відносинами між ними. Холдингові компанії можуть створюватися: шляхом створення холдингової компанії на базі дочірнього або дочірнього підприємства; створення холдингової компанії на базі колишньої або існуючої адміністративної структури; створення холдингової компанії як нового суб'єкта господарювання. Кожна з доріг має свої переваги та недоліки. Державні холдингові компанії створюються в процесі приватизації та корпоратизації. Ліквідація холдингової компанії здійснюється відповідно до законодавства, а також у разі: ліквідація всіх холдингових компаній холдингу та залишення в статутному капіталі холдингової компанії холдингу пакету акцій (часток, часток) лише однієї торгової компанії; відкликання дозволу на концентрацію компетентними органами Антимонопольного комітету України або Кабінету Міністрів України, узгоджені дії суб'єктів господарювання; прийняття загальними зборами акціонерів холдингової компанії рішення про її ліквідацію.

Література:

1. Про холдингові компанії, які створюються в процесі корпоратизації й приватизації: Закон України від 11.05.1994. Відомості Верховної Ради , №640. (дата звернення: 09.11.2021)
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224/94#Text>
2. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994. Відомості Верховної Ради , №4. (дата звернення: 11.10.2021)
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94%D0%B2%D1%80/ed19941228#Text>
3. Кібенко О. Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. – Харків : Страйд, 2005. - 432 с
4. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15. 03. 2006. Відомості Верховної Ради, №34 (дата звернення:13.11.2021)
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15/conv#n163>